

вета . . . Освенъ това, на сѣщия пѣтъ предъ частитѣ отъ 5-а дивизия бѣ минала цѣлата 3-а Балканска дивизия, отъ което той бѣ още повече разбитъ. Всичко това затрудняваше движението на полка твърде много, особено на артилерията и на обоза, въ помощъ на които често трѣбваше да се отдѣлятъ пехотни части. На всичко отгоре, и времето бѣ се развалило: студена мъгла и ситенъ, есененъ дъждъ мокрѣха хората и конетѣ и още повече затрудняваха движението. При това неблагоприятно обстоятелство, изобщо, бѣ извършено приближаването къмъ Чаталджанската позиция. Умората следъ тежитѣ Бунархисарски бойове, продължителнитѣ походи, трудното и недостатъчно продоволствие и влажната, студена есенъ бѣха твърде много изтощили силитѣ на хората и конетѣ, когато войскитѣ ни отново застанаха предъ противника при Чаталджа. Това състояние увеличи и ускори заболяемостта: броятъ на болнитѣ растѣше всѣки день. Отъ 26-и октомврий у войницитѣ се явиха много случаи на болезнени стомашни разстройства, и скоро се установи, че частитѣ сѣ нападнати отъ холера. На 30-и октомврий въ Полка имаше холерно болни 46, отъ 3495 човѣка, на следния день (31-и октомврий) — 54 души и 3 умрѣли; на 1-и ноемврий — 300 заболѣли и 2 умрѣли; 2-и ноемврий — 462 заболѣли, отъ които 62 напълно установени холерни. Нѣмаше никакво съмнение, че страшната епидемия, наредъ съ другитѣ части отъ III армия, бѣ обхванала и 18-и полкъ.

Изследванията потвърдиха, че холерата е била донесена отъ турската редифска дивизия „Амасия“, пристигнала въ Виза отъ Мала Азия. При отстъплението си отъ Виза, турцитѣ повели съ себе си и множество болни, отъ които една значителна частъ изпадали и измрѣли при преминаване на рѣкичкитѣ. Много трупове бѣха останали изъ водата. Нашитѣ войници, при настѣплението, безъ да подозиратъ голѣмата опасностъ, пили вода отъ тѣзи рѣкички, и болестта се разпространила и между нашитѣ войници.

Когато се узна новата холерна беда, веднага бѣха взети всички мѣрки, които бивачното разположение и бойната обстановка позволяваха, обаче прекратяването на болестта не можеше да стане така бързо, както разпространяването ѝ. Особено внимание, най-първо, бѣ отдѣлено за чистотата около бивацитѣ, изследвана бѣ водата въ чешмитѣ и кладенцитѣ, отдѣлиха се въ с. Чифликкьой съмнителнитѣ болни и т. н.

На 3-и ноемврий Полкътъ се премѣсти на бивакъ на единъ клм. западно отъ Софасъ, и то изключително съ цель да подобри хигиеннитѣ условия. Сѣщия день въ Чифликкьой бѣха изпратени нови 200 души съмнителни за холерно болни, а се върнаха при Полка 100, но и тѣ бѣха държани два дня подъ карантина, настрана отъ общия бивакъ. Изобщо, противъ болестта взѣмаха всички възможни мѣрки, но, въпрѣки това, холерата отъ день на день се разпространяваше. Полковата лѣчебница постоянно се пълнѣше съ болни. Навсѣкжде се виждаха паднали болни войници, по чието лице се четѣше безнадеждностъ и смъртна сѣнка; навсѣкжде се чуваха тежки стенания . . . Картината около лѣчебницитѣ, изобщо, бѣше особено покъртителна . . . Една цѣла войска бѣ застрашена отъ гибель . . . Но все пакъ отчаянието